

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

Факультет економіки та екології моря

Кафедра менеджменту

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з науково-педагогічної
роботи

Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

КРОС-КУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ В ОСВІТІ

Cross-cultural communication in education

рівень вищої освіти *другий (магістерський)*

тип дисципліни *обов'язкова*

мова викладання *українська*

Миколаїв – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Крос-культурні комунікації в освіті» є однією зі складових комплексної підготовки фахівців галузі знань D Бізнес, адміністрування та право; спеціальності D3 Менеджмент, освітньо-професійна програма «Управління закладами освіти».

«23» серпня 2025 року. 23 с.

Розробник: Глубоченко К.О., кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри економіки

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Крос-культурні комунікації в освіті» узгоджено з гарантом освітньо-професійної програми

Гарант освітньо-професійної програми «Управління закладами освіти»

кандидат політичних наук, доцент

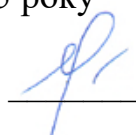
Ольга КРАВЧУК

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Крос-культурні комунікації в освіті» розглянуто на засіданні кафедри менеджменту

Протокол № 1 від «26» 08 2025 року

Завідувач кафедри менеджменту,

кандидат економічних наук, доцент

Ігор СІРЕНКО

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Крос-культурні комунікації в освіті» розглянуто Радою факультету економіки та екології моря

Протокол №16 від «12» 09 2025 р.

Голова Ради ФЕМ кандидат економічних наук, доцент

Вячеслав ІВАТА

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Крос-культурні комунікації в освіті» погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу

кандидат технічних наук, професор НУК

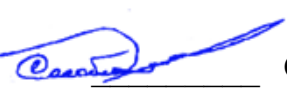
Андрій ЛАБАРТКАВА

Робоча програма навчальної дисципліни «Крос-культурні комунікації в освіті» затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол № 7 від «24» 09 2025 р.

Голова НМР НУК

кандидат технічних наук, доцент

Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025

©Глубоченко К.О., 2025

Зміст

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	8
2. Мета вивчення навчальної дисципліни	9
3. Передумови для вивчення дисципліни	9
4. Очікувані результати навчання	9
5. Програма навчальної дисципліни.....	10
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування	15
7. Форми поточного та підсумкового контролю.....	15
8. Критерії оцінювання результатів навчання.....	18
9. Рекомендована література.....	19

Вступ

Анотація

Навчальна дисципліна «**Крос-культурні комунікації в освіті**» є однією із складових комплексної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань D «Бізнес, адміністрування, право» спеціальності D3 Менеджмент, освітня програма «Управління закладами освіти».

Дисципліна орієнтована на формування у студентів знань, навичок та компетентностей, необхідних для ефективної розбудови крос-культурних комунікацій у закладах освіти всіх рівнів. Студенти опанують техніки подолання крос-культурних комунікативних бар'єрів та відпрацюють навички розвитку та підтримки налагодження міжкультурної взаємодії в освітньому процесі, що значно підвищить їх комунікативну компетентність як агентів освітньої діяльності.

У процесі вивчення дисципліни студенти ознайомлюються з новітніми теоріями міжкультурних комунікацій – Освіта для сталого розвитку (Education for Sustainable Development), Культурно Відповідальне Навчання (Culturally Responsive Teaching), тексти ідентичності (Identity texts) та інші.

Навчальний матеріал базується на аналізі провідних наукових педагогічних практик подолання міжкультурних бар'єрів в освітньому процесі та відпрацюванні алгоритмів створення продуктивного крос-культурного середовища для налагодження ефективного навчання та взаємодії між учасниками освітнього процесу.

У результаті вивчення дисципліни студенти здобудуть здатність:

- аналізувати наявний стан крос-культурних комунікацій в освітній установі;
- обирати, впроваджувати та ефективно використовувати методики налагодження ефективної крос-культурної взаємодії в освітньому середовищі;
- приймати управлінські рішення щодо подолання наявних бар'єрів міжкультурної комунікації в освітньому середовищі.

Метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системного уявлення про крос-культурні-комунікації в освітньому процесі, а також розвиток практичних навичок подолання комунікаційних бар'єрів та налагодження ефективної взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу, незалежно від їх культурного бекграунду.

Дисципліна є актуальною для підготовки сучасних фахівців освітньої галузі як стратегічний інструмент управління закладами освіти всіх рівнів.

Ключові слова: крос-культурні комунікації, управління, комунікативні бар'єри, міжкультурне освітнє середовище, Освіта для сталого розвитку, Культурно Відповідальне Навчання, крос-культурна взаємодія.

Abstract

The academic discipline «Cross-cultural communications in education» is one of the components of the comprehensive training of applicants for the second (master's) level of higher education in the field of knowledge D «Business, Administration, Law» specialty D3 Management, educational program «Management of Educational Institutions».

The discipline is focused on the development of knowledge, skills and competencies in students necessary for the effective development of cross-cultural communications in educational institutions of all levels. Students will master the techniques of overcoming cross-cultural communication barriers and will practice the skills of developing and supporting the establishment of intercultural interaction in the educational process, which will significantly increase their communicative competence as agents of educational activity.

While studying the discipline, students become familiar with the latest theories of cross-cultural communications - Education for Sustainable Development, Culturally Responsive Teaching, Identity texts, and others.

The educational material is based on the analysis of leading scholarly pedagogical practices for overcoming intercultural barriers in the educational process and the development of algorithms for creating a productive intercultural environment for establishing effective learning and interaction between participants in the educational process.

Due to studying the discipline, students will acquire such abilities as:

- to analyze the current state of cross-cultural communication in an educational institution;
- to select, implement and effectively use methods for establishing effective cross-cultural interaction in the educational environment;
- to make managerial decisions to overcome existing barriers to cross-cultural communication in the educational environment.

The purpose of the discipline is to form in higher education students a systematic understanding of cross-cultural communication in the educational process, as

well as to develop practical skills in overcoming communication barriers and establishing effective interaction between all participants in the educational process, regardless of their cultural background. The discipline is relevant for the training of modern specialists in the educational field as a strategic tool for managing educational institutions of all levels.

Keywords: cross-cultural communication, communicative barriers, intercultural educational environment, Education for Sustainable Development, Culturally Responsive Teaching, cross-cultural interaction.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1.1.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Дистанційна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань: D "Бізнес, адміністрування, право"	Обов'язкова	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		5-й	-
Електронна адреса РПНД на сайті Університету: http://kb.nuos.edu.ua/Licensing%20and%20accreditation%20specialties/2025%20Organization%20Management%20and%20Administration_m.html	Спеціальність D3 "Менеджмент" Освітня програма «Управління закладами освіти»	Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання (<i>не заплановано</i>)		9-й	-
Загальна кількість годин – 90		Лекцій	
		15 год.	- год.
		Практичні, семінарські	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 4.	15 год.	- год.	
	Лабораторні		
	- год.	- год.	
	Освітній рівень: другий (магістерський)	Самостійна робота	
		60 год.	- год.
		Індивідуальні завдання: - год.	
		Вид контролю: екзамен	
		Форма контролю: комбінована	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Крос-культурні комунікації в освіті» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань D «Бізнес, адміністрування, право» спеціальності D3 Менеджмент освітньої програми (ОП) «Управління закладами освіти». Для зазначеної ОП дисципліна є обов'язковою.

Метою вивчення дисципліни «Крос-культурні комунікації в освіті» є формування у студентів відповідно до освітньо-професійної програми таких **компетентностей**:

1) інтегральна компетентність:

Здатність долати крос-культурні комунікаційні бар'єри в освітньому середовищі та налагоджувати ефективну взаємодію між всіма учасниками освітнього процесу, незалежно від їх культурного бекграунду.

2) загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність до спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня;

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї;

ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Для вивчення дисципліни необхідно мати базові знання з курсів: основи психології, основи менеджменту, основи педагогіки.

4. Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

ПРН 2. Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення.

ПРН 13. Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення організації (підрозділу).

ПРН 15. Вміти створювати та підтримувати інклюзивне освітнє середовище, яке забезпечує рівний доступ до освіти для всіх здобувачів, незалежно від їхніх можливостей та потреб.

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Крос-культурна взаємодія в системі освіти

Тема 1. Культурне різноманіття в освітній установі

Поняття культурного різноманіття. Вплив культурного різноманіття на освітній процес. Етнічне та культурне різноманіття як передумова розвитку необхідних освітніх компетенцій студентів [1, 2, 3, 9].

Тема 2. Подолання крос-культурних бар'єрів в освітньому процесі

Вплив расового/етнічного, соціально-економічного чи культурного/мовного різноманіття на реалізацію освітньої діяльності. Комунікації та між-культуральність у вищій освіті. Методи подолання культурних бар'єрів в освітньому середовищі [2, 3, 5, 13].

Тема 3. Крос-культурні підходи до організації навчання

Крос-культурний підхід до організації навчання, що базується на участі. Адиктивний підхід. Трансформаційний підхід. Соціально-діяльнісний підхід. Переваги використання крос-культурних підходів в освітньому процесі [4, 6].

Тема 4. Вплив культурного та релігійного бекграунду на освітній процес

Переваги релігійного різноманіття в освіті. Емпатія та емоційний розвиток. Оптимізація комунікаційних процесів та розбудова громади. Розвиток критичного мислення. Заохочення толерантності та розвиток комунікативної та культурної компетентності студентів [9, 10].

Модуль 2

Змістовний модуль 2. Методики формування ефективних крос-культурних комунікацій в освіті

Тема 5. Цілі сталого розвитку в освіті (Education for Sustainable Development (ESD))

Ключові аспекти та цілі Освіти для сталого розвитку. Цінності та принципи ESD. Інтегрований підхід. Навички для сталого майбутнього. Врахування глобального контексту в освіті. Забезпечення якості життя [11, 15].

Тема 6. Культурно Відповідальне Навчання (Culturally Responsive Teaching (CRT))

Створення культурного інклюзивного середовища в освіті. Культурна різноманітність як освітня цінність. Підвищення рівня залученості учасників освітнього процесу до взаємодії. Формування позитивної Я-концепції студентів [6, 8, 12, 14].

Тема 7. Культурна компетентність викладача

Ключові аспекти культурної компетентності. Міжкультурна комунікація в освітньому процесі. Розуміння культурних відмінностей учнів. Орієнтація викладача в культурному контексті. Адаптивність [3, 7, 13].

Таблиця 5.1.

5.1 Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Дистанційна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	практ	лаб	с.р.		лек	практ	лаб	с.р.
Модуль 1 Крос-культурні комунікації в освіті										
Змістовий модуль 1. Крос-культурна взаємодія в системі освіти										
Тема 1. Культурне різноманіття в освітній установі	13	2	2	0	9					
Тема 2. Подолання крос-культурних бар'єрів в освітньому процесі	13	2	2	0	9					
Тема 3. Крос-культурні підходи до організації навчання	13	2	2	0	9					
Тема 4. Вплив культурного та релігійного бекграунду на освітній	13	2	2	0	9					

процес										
Модуль 1 Методи налагодження крос-культурної взаємодії										
Змістовний модуль 2. Методики формування ефективних крос-культурних комунікацій в освіті										
Тема 5. Цілі сталого розвитку в освіті (Education for Sustainable Development (ESD))	13	2	2	0	9					
Тема 6. Культурно-орієнтоване навчання (Culturally Responsive Teaching (CRT))	13	2	2	0	9					
Тема 7. Культурна компетентність викладача	12	3	3	0	6					
Разом за змістовим модулем 1	90	15	15	0	60					
Усього годин	90	15	15	0	60					

Таблиця 5.2

Теми лабораторних занять

Не заплановані.

5.2 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Дистанційна форма	Заочна форма
1	Культурне різноманіття в освітній установі	2	
2	Подолання крос-культурних бар'єрів в освітньому процесі	2	
3	Крос-культурні підходи до організації навчання	2	
4	Вплив культурного та релігійного бекграунду на освітній процес	2	
5	Цілі сталого розвитку в освіті (Education for Sustainable Development (ESD))	2	
6	Культурно-орієнтоване навчання (Culturally Responsive Teaching (CRT))	2	
7	Культурна компетентність викладача	3	
	Разом	15	

5.3 Самостійна робота

Таблиця 5.2

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Дистанційна форма	Заочна форма
1	Розкрити поняття культури	3	
2	Форми і види культури	3	
3	Моделі комунікації	3	

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Дистанційна	Заочна форма
4	Крос-культурні дослідження	3	
5	Поняття комунікативних бар'єрів	3	
6	Комунікаційні потреби учасників освітньої діяльності	5	
7	Глобальна комунікація та розвиток освіти	5	
	Разом	25	

5.4 Розподіл годин самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Дистанційна	заочна форма
1	Підготовка до лекцій	5	
2	Підготовка до практичних занять	10	
3	Підготовка до поточного модульного контролю	5	
4	Написання рефлексивного есе	5	
5	Самостійне вивчення тем, що не входять до лекційного курсу	25	
6	Підготовка до підсумкового контролю	10	
РАЗОМ		60	

Індивідуальне науково-дослідне завдання

Не заплановано.

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Набуття здобувачами компетенцій забезпечується через засвоєння навчального матеріалу у вигляді лекційних, практичних занять, самостійної роботи студентів та написання контрольної роботи у вигляді рефлексивного есе.

Основними методами навчання з дисципліни є:

1. **Пояснювально-ілюстративний метод**, за допомогою повідомлення та засвоєння інформації на лекційних та практичних заняттях словесними й наочними засобами.

2. **Метод проблемно-орієнтованого навчання**, коли на практичних заняттях пропонуються пошукові ситуації, розвивається активність, самостійність, творчі здібності здобувачів освіти.

Як наочний матеріал на лекціях застосовуються мультимедійні слайди та лекційні демонстрації.

Для зручної та ефективної організації навчального процесу, зроблено Google Classroom з навчальної дисципліни, де розташовані завдання до практичних занять та супроводжувальні матеріали. Доступ до класу надається на першому практичному занятті за університетською електронною поштою.

З метою роз'яснення найбільш складних питань дисципліни та підвищення якості виконання практичних завдань проводяться групові та індивідуальні консультації за розкладом кафедри.

Під час карантину заняття повністю проводяться дистанційно у Google Classroom.

Засобами діагностики результатів навчання та методами їх демонстрування є:

- виконання завдань практичних робіт;
- написання рефлексивного есе.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті, за результатами виконання завдань самостійної роботи та у вигляді модульної контрольної роботи по завершенню змістовного модулю. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час виконання практичних завдань.

Форма контролю **комбінована**:

- письмова (письмові відповіді на питання до практичних занять, написання рефлексивного есе);
- усна (відповіді на питання до практичних робіт).

Виходячи з того, що головною метою курсу є формування практичних навичок, вирішальним фактором підсумкового оцінювання є якість виконання практичних робіт, які є допуском до модульної контрольної роботи. Оцінка за практичне завдання складається з оцінки якості виконання практичних завдань (табл. 7.1) та оцінки за рефлексивне есе (табл. 7.2).

Таблиця 7.1

**Форми контролю виконання практичних робіт та рефлексивного есе,
критерії їх оцінювання**

Виконання практичних завдань	Критерії оцінювання
5	Робота виконана у встановлений термін. Виконана самостійно, без використання програм штучного інтелекту. Опрацьовані запропоновані джерела. У висновках представлена рефлексія за темою
4	Робота виконана у встановлений термін. Виконана самостійно, але з деяким залученням програм штучного інтелекту. Опрацьовані джерела не належать до рекомендованих. У висновках представлена рефлексія за темою
3	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Виконана несамотійно, з використанням програм штучного інтелекту. Джерела не опрацьовані. У висновках не представлена рефлексія за темою
2	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Робота містить неточності та помилки.

Виконання практичних завдань	Критерії оцінювання
1	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Не відповідає зазначеним вимогам.
0	Робота не виконувалася.

Таблиця 7.2

Форми контролю захисту рефлексивного есе, оцінювання

Написання есе	Критерії оцінювання
5	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
4	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
3	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
2	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
1	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
0	Студент не дає відповіді.

Максимальна оцінка студента за практичні роботи 70 балів (7 практичних завдань по 10 балів). Максимальна оцінка за рефлексивне есе 30 балів.

Таблиця 7.3

Розподіл балів за формами контролю

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Дистанційна форма	Заочна форма
Виконання практичних завдань	7 x 10 балів = 70 балів	
Написання рефлексивного есе	30 балів	
Всього	100	

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Таблиця 8.1

Критерії оцінювання результатів навчання

		Дистанційна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Бали	Вид роботи	Бали
ЗМ 1	Т 1	Практичне завдання № 1	10		
	Т 2	Практичне завдання № 2	10		
	Т 3	Практичне завдання № 3	10		
	Т 4	Практичне завдання № 4	10		
ЗМ 2	Т5	Практичне завдання № 5	10		
	Т 6	Практичне завдання № 6	10		
	Т 7	Практичне завдання № 7	10		
	МК	Рефлексивне есе	30		
Сума			100		

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Мультимедійне обладнання.

Засоби компанії Google, візуалізація управлінських даних за допомогою Power Point, автоматизація документообігу в Google Workspace.

9. Рекомендована література

Основна

1. Бурак О.С. Крос-культурна комунікація як наслідок глобалізаційних крос-культурних контактів, 2012. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Grani/2012_5/27.pdf
2. Горлач В. В. Організаційно-педагогічні умови формування вмінь крос-культурної комунікації у майбутніх фахівців сфери обслуговування. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe*. 2020. № 2, Ч. 1. С. 9-14.
3. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во «ЧП Румянцева А.В.», 2017. 200 с.
4. Шавкун І. Г., Дибчинська Я. С. Крос-культурна комунікація в міжнародному бізнесі: конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. 107 с.
5. Щетініна Л. В. Сутність крос-культурної компетентности: від теорії до практики. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5537>
6. Cummins, J. (1997). Cultural and linguistic diversity in education: A mainstream issue? *Educational Review*, 49(2), 105-114.
7. Cummins, J., et al. (n.d.). ELL students speak for themselves: identity texts and literacy engagement in multilingual classrooms. https://steinhardt.nyu.edu/scmsAdmin/media/users/ccm246/Haynes_2010/ELL_identityTexts.pdf
8. Ebersole, M., Kanahale-Mossman, H., & Kawakami, A. (2016). Culturally responsive teaching: Examining teachers' understandings and perspectives. *Journal of Education and Training Studies*, 4(2), 97-104. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1080851.pdf>
9. Hurtado, S. (2001), Linking diversity and educational purpose: how diversity affects the classroom environment and student development, *Diversity Challenged: Evidence on the Impact of Affirmative Action*, Cambridge, Harvard Education Publishing Group. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED456199.pdf>

10. Jackson, R. (2017). Policy, research, and practice for 'inclusive' religious education. Presentation of a Council of Europe Project. *Nordidactica - Journal of Humanities and Social Science Education*, 3, 111-115.
11. Martins, A.A., Mata, T.M., & Costa, C.A. (2006). Education for sustainability: Challenges and trends. *Clean Technologies and Environmental Policy*, 8, 31-37.
12. Mugisha, V.M. (2013). Culturally responsive instructional leadership: A conceptual exploration with principals of three New Zealand mainstream schools. *International Journal of Multicultural Education*, 15(2), 1-20. <https://core.ac.uk/download/pdf/230985511.pdf>
13. Ruggs, E., & Hebl, M. (2012). Literature overview: Diversity, inclusion, and cultural awareness for classroom and outreach education. <https://www.engr.psu.edu/awe/ARPAbstracts/DiversityInclusion/ARPDiversityInclusionCulturalAwarenessOverview.pdf>
14. Samuels, A. (2018). Exploring culturally responsive pedagogy: Teachers' perspectives on fostering equitable and inclusive classrooms. *SRATE Journal*, 27(1), 22-30. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1166706.pdf>
15. UNESCO. (2012). *Preparing for the future - education for sustainable development* [Documentary]. Icon Media. <http://www.unesco.org/archives/multimedia/document-2588>

Допоміжна

1. Alsubaie, M.A. (2015) Examples of current issues in the multicultural classroom. *Journal of Education and Practice*, 6(10), 86-89. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1081654.pdf>
2. Bartolo, P.A. et.al. (2007). *Responding to student diversity: Teacher's handbook*. University of Malta.
3. Bell, M.P. (2017). *Diversity in organizations*. Cengage Learning.
4. Du Plessis, P., & Bisschoff, T. (2007). Diversity and complexity in the classroom: Valuing racial and cultural diversity. *Educational Research and Re-*

- view, 2(9), 245-254. <http://www.academicjournals.org/journal/ERR/article-full-text-pdf/89639A33699>
5. Garibay, J.C. (2014) *Diversity in the classroom*. UCLA Diversity and Faculty Development.
 6. Matthiessen, C. (2018). *Why diversity in the classroom matters*. <https://www.greatschools.org/gk/articles/why-diversity-in-classrooms-matters/>
 7. Leo, J. (2010). *Education for intercultural understanding*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000189051>

Інформаційні ресурси в Internet

1. Сайт Міністерства освіти України <https://mon.gov.ua/>
2. Сайт НУК <http://www.nuos.edu.ua>
3. Сайт НУШ <https://nus.org.ua/>
4. <https://classroom.google.com/c/ODAxMjE3ODMwNDEy>

Розробник:

к.держ.упр., доцент

К.О. Глубоченко